

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Uitvoering participatieleidraad- en visie	TELEFOONNUMMER	+31640616537
DATUM	07-02-2023	E-MAILADRES	tess.van.winsen@provincie- utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-312785444-83	DOMEIN/OPGAVE	BDO
VAN	Tess van Winsen en Charlotte Dijkstra	TEAM	BEI
NUMMER PS	PS2022BEM	PORTEFEUILLEHOUDER	Schaddelee/Strijk
BIJLAGEN	Nieuwe participatieleidraad met uitgangspunten 'monitoring en evaluatie'		

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting:

In maart 2022 hebben Provinciale Staten de participatievisie vastgesteld en kennis genomen van de bijbehorende leidraad. Nu het visievormende traject is afgerond, staat het vervolgtraject in het teken van de uitvoering van de visie en leidraad. Het is grotendeels een intern traject, dat erop gericht is om collega's in de organisatie te ondersteunen en te inspireren in het betrekken van inwoners bij provinciale projecten en programma's en om aan te sluiten bij initiatieven van inwoners

In deze Statenbrief informeren wij u over de wijze waarop dat afgelopen maanden heeft plaatsgevonden. Daarnaast nemen wij u mee in enkele actuele (landelijke) ontwikkelingen op het gebied van participatie. Tot slot geven wij via bijgevoegde bijlage uitvoering aan motie 15 'Effectieve participatie'.

Inleiding:

Op 23 maart 2022 hebben uw Staten de participatievisie vastgesteld. In deze Statenbrief komen een drietal hoofdthema's aan bod, zijnde:

1. (Landelijke) actuele ontwikkelingen op het gebied van participatie
2. Implementatie en borging van de participatievisie en leidraad
3. [Motie 15](#) 'Effectieve participatie'

(Landelijke) actuele ontwikkelingen op het gebied van participatie

Wet versterking participatie op decentraal niveau

Een belangrijke reden om een provinciale visie op inwonerp participatie op te stellen – naast de verzoeken vanuit uw Staten - was het aangekondigde wetsvoorstel 'Wet versterking participatie op decentraal niveau'. Aanleiding voor

het wetsvoorstel was de noodzaak volgens de regering om de democratie te versterken en te vernieuwen. Praktisch is dit vertaald in het maken van nieuwe wetgeving: de regering wil de betrokkenheid van burgers bij het bestuur bevorderen door hen meer te betrekken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid. Maar ook wil de regering dat burgers meer mogelijkheden krijgen om zelf overheidstaken uit te voeren door het toepassen van het uitdaagrecht ('right to challenge'). Dit zou vastgelegd moeten worden in een verordening opgesteld door de individuele decentrale overheden.

De provinciale visie kan gebruikt worden om de verordening inhoudelijk te laden. De behandeling van het wetsvoorstel heeft lang op zich laten wachten. In oktober 2020 is er een advies over het wetsvoorstel uitgebracht door de Raad van State. Dit advies is pas op 16 juni 2022 openbaar gemaakt en gepubliceerd. Dit naar aanleiding van een concreet verzoek op grond van de Wet open overheid. Nu het advies openbaar is, is het ontwerp wetsvoorstel ook naar de Kamer gestuurd.

Het advies van de Raad van State is kritisch over het wetsvoorstel. Het zou ernstig te kort schieten, met name als het gaat om de effectiviteit van de voorgestelde instrumenten. Daarnaast wordt in het advies de kanttekening geplaatst dat de voorgestelde instrumenten de representatieve democratie eerder ondermijnen dan versterken. Tot slot vindt de Raad van State het niet passend om de invulling van het vergroten van de betrokkenheid van inwoners bij het bestuur enkel aan decentrale overheden over te laten. Het Rijk heeft daar zelf ook een rol in.

Samenvattend, het is nog onduidelijk wanneer de behandeling van het wetsvoorstel plaatsvindt. Uiteindelijke goedkeuring van de wet betekent dat de provincie Utrecht een verordening moeten opstellen over hoe wij invulling geven aan (inwoner)participatie. De provinciale participatievisie biedt inhoudelijke handvatten om daar invulling aan te geven. In 2023 zal van start worden gegaan met het werken aan de participatieverordening. Daar worden uw Staten bij betrokken.

Uitdaagrecht (right to challenge)

Zoals hierboven aangegeven, wordt het uitdaagrecht benoemd als mogelijke vorm van participatie als onderdeel van de 'Wet versterking participatie op decentraal niveau'. Deze wet verplicht decentrale overheden niet tot het opnemen van het uitdaagrecht in de verordening, maar stimuleert overheden wel om hier een uitspraak over te doen. Het uitdaagrecht is een vergaande vorm van participatie waarbij (groepen) inwoners de overheid uitdagen om een taak over te nemen wanneer zij dit goedkoper, beter of anders kunnen doen.

Uw Staten hebben tijdens de vergadering op 9 februari 2022 bij behandeling van het Statenvoorstel 'Werkwijze programma's en projectbesluiten' [motie 11](#) 'Borging participatie en verkenning uitdaagrecht' aanvaard. Hierin draagt u het College onder andere op om 'een verkenning te doen naar experimenteren met het uitdaagrecht'.

Om uitvoering te geven aan dit punt van de motie is inmiddels een samenwerking met extern bureau DRIFT gestart. We onderzoeken hierbij in hoeverre het uitdaagrecht een geschikt instrument is voor het middenbestuur, wat belangrijke randvoorwaarden zijn en hoe hier praktisch uitvoering aan gegeven kan worden. We kijken hierbij naar evaluaties en onderzoeken over het uitdaagrecht. En onderzoeken op basis van een viertal provinciale casussen hoe het uitdaagrecht toegepast kan worden. Het door DRIFT op te leveren adviesrapport vormt de basis om te bepalen of en hoe invulling te geven aan het uitdaagrecht in een toekomstige participatieverordening. De verkenning loopt tot eind maart 2023. De nieuwe Statenleden zullen geïnformeerd worden over de resultaten van de verkenning en een eventueel vervolg.

Implementatie van de participatievisie en leidraad

De participatievisie gaat over het samenspel met de inwoners en heeft als doel om:

- meer richting aan te brengen in waarom wij het betrekken van inwoners belangrijk vinden.
- te komen tot een meer eenduidige manier van het betrekken van inwoners bij besluiten en beleid van de provincie.

De leidraad is een praktisch handvat voor collega's bij participatietrajecten.

Na de vaststelling van de visie zijn wij aan de slag gegaan met de implementatie van de visie en leidraad. Hierbij staan de volgende twee pijlers centraal: (1) het onder de aandacht brengen van de participatievisie en leidraad binnen de provinciale organisatie; en (2) collega's stimuleren en motiveren om volgens de werkwijze van de visie en leidraad te gaan werken bij het betrekken van inwoners en bij het openstaan voor initiatieven uit de samenleving. Hierbij willen we leren van elkaars successen en valkuilen.

Implementatie en borging hebben plaatsgevonden via onderstaande activiteiten:

- Podcastreeks: in een podcastreeks gaan we telkens in gesprek met een ambtenaar en een inwoner over een participatietraject. De afleveringen bieden inspiratie over hoe je inwoners, ondernemers en partners vanaf het begin betreft en hoe je aansluit bij hun initiatieven. In elke aflevering wordt een ander traject besproken. In het begin van het nieuwe jaar (2023) zijn 8 afleveringen beschikbaar. Ook voor uw Staten en voor onze inwoners.
- Webinar: donderdag 24 november is er een participatie-webinar georganiseerd. Het webinar had als doel om op een laagdrempelige manier collega's te informeren over de visie en leidraad. Tijdens het webinar kwamen verschillende onderdelen van de visie aan bod en maakten collega's de vertaling naar concrete participatietrajecten. Het webinar is gevolgd door 61 collega's.
- Netwerkbijeenkomsten: door het organiseren van netwerkbijeenkomsten willen we informatie uitwisselen tussen collega's over participatie en hen ervaringen laten delen. Hierdoor wordt er meer kennis gedeeld in de organisatie en kunnen wij elkaar inspireren. De eerste netwerkbijeenkomst heeft plaatsgevonden in juni 2022. Deze bijeenkomst ging over Burgerberaden. De tweede bijeenkomst heeft plaatsgevonden in november. In deze sessie stond het thema *community building* (gemeenschapsvorming) centraal..
- Intranet/toolbox: het provinciale intranet wordt benut om actief kennis te delen over participatie. Op deze digitale verzamel- en ontmoetingsplek zijn nieuwsberichten, artikelen en polls over participatie te vinden.
- Roadshow: het participatieprogramma gaat langs bij teams, het management, etc. om meer bekendheid te generen maar ook om aan de slag te gaan met de leidraad.

Motie 15 'Effectieve participatie'

Tijdens de behandeling van de participatievisie op 23 maart 2022 hebben uw Staten motie 15 'Effectieve participatie' aanvaard. Met deze motie draagt u '...Gedeputeerde Staten op om aan de visie een heldere rapportage- en monitoringsparagraaf toe te voegen waarin beschreven wordt op welke wijze de provincie de praktische uitwerking van haar participatieproces evalueert...'

Omdat de visie eerder door u is vastgesteld, hebben we voor een pragmatische uitvoering van motie gekozen. In plaats van het toevoegen van een nieuwe paragraaf aan de visie - dat een nieuw besluitvormingstraject behelst - hebben we beleidsuitgangspunten geformuleerd voor de evaluatie en monitoring van participatietrajecten, die nu onderdeel zijn nu van de participatieleidraad 'Leidraad voor het samenspel tussen de provincie Utrecht en haar inwoners'¹. Dit is het document waar u bij de behandeling van de visie al eerder kennis van heeft genomen. De leidraad volgt uit de visie en biedt een praktisch houvast voor medewerkers van de provincie Utrecht, bij het vormgeven van het samenspel met inwoners. Het is daarmee ook de meest logische plek om evaluatie en monitoring onder de aandacht te brengen. De leidraad is ter informatie als bijlage toegevoegd bij deze statenbrief.

Al doende leren

In de kern komen beleidsuitgangspunten voor monitoring en evaluatie neer op: 'al doende leren' en 'leren van de praktijk en elkaar'. Het participatief aan de slag gaan met de 'buitenwereld' vraagt vaak een nieuwe manier van werken: meer integraal en inclusief door een gerichte doelgroepbenadering. En van initiëren naar faciliteren. In veel gevallen brengt het ook een andere aansturing van projecten met zich mee en het anders inrichten van werkprocessen: kennis van binnen en buiten worden samengebracht in processen, waarbij verbinding tussen binnen en buiten centraal staat. Daarom zetten we in op uitwisseling en versterking van kennis en ervaring in onze organisatie én met (ervaring)experts van buiten. We vormen een open en dynamisch participatienetwerk om te leren van de praktijk en vooral van elkaar.

De visie en leidraad zijn sturend bij de keuzes die we als provincie maken in het samenspel met inwoners. Vanuit het werkprogramma worden verschillende sporen bewandeld om daar in de dagelijkse praktijk een passende invulling aan te geven. De sleutel om verder te komen met participatie en de juiste balans te vinden, zit in het al doende leren. Vanuit de provincie geven we daar meer systematisch vorm aan, zodat de resultaten van het ervaringsleren steeds verankerd worden. Monitoren en evalueren is vooruitkijken. Het 'kleine' en 'grote' leren gaan daarbij hand in hand. Het betekent dat we samen leren van een specifiek participatieproces met de blik vooruit (forward thinking): wat hebben we geleerd en hoe kunnen we de inzichten delen en toepassen bij toekomstige opgaven?

Het collegiale participatienetwerk vormt de spil in het vormgeven van een leerprogramma om met elkaar ideeën te ontwikkelen voor de toekomst en daar handen en voeten aan te geven. We bouwen vaste leermomenten in, ook met het bestuur: welke vraagstukken hebben we participatief opgepakt, hoe hebben betrokkenen het proces ervaren en hoe is het eindresultaat uitgekomen? Het systematisch stilstaan bij het waarom, het hoe en het effect van participatie, geeft ons aanknopingspunten voor de balans tussen maatwerk en structuur. Trekkers van participatietrajecten zijn zelf in 'the lead' voor het agenderen en faciliteren van leermomenten en het monitoren en evalueren. Wij leren van elkaars lessen en ervaringen door deze met elkaar te delen in het participatienetwerk.

Met het toevoegen van een nieuw beleidsuitgangspunt en werkwijze 'al doende leren' aan de participatieleidraad, wordt uitvoering gegeven aan motie 15 en beschouwen wij deze als afgedaan.

Vervolprocedure / voortgang:

We blijven werken volgens de participatievisie en de (aangepaste) leidraad. Komende periode zullen de werkzaamheden rondom de uitvoering van de visie en leidraad gecontinueerd worden. Op basis van de uitslag van de verkiezingen en de wensen van een nieuw college zal bekeken worden of er een verandering in focus nodig is.

Daarnaast blijven wij de ontwikkelingen rondom het wetsvoorstel 'Wet versterking participatie op decentraal niveau' volgen. In 2023 starten we, indien de wet vastgesteld wordt, met de voorbereidingen voor het ontwikkelen van een nieuwe participatieverordening. Hier zullen uw Staten bij betrokken worden.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen